

VENDIM
Nr. 40, datë 7.7.2014

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja	kryetar i	Gjykatës Kushtetuese
Vladimir Kristo	anëtar i	“ “
Vitore Tusha	anëtare e	“ “
Altina Xhoxhaj	anëtare e	“ “
Fatmir Hoxha	anëtar i	“ “
Gani Dizdari	anëtar i	“ “
Besnik Imeraj	anëtar i	“ “
Fatos Lulo	anëtar i	“ “
Sokol Berberi	anëtar i	“ “

me sekretare Blerina Basha, në datën 6.5.2014 mori në shqyrtim në seancë gjyqësore çështjen me nr. 16 Akti, që i përket:

KËRKUES: Unioni i Gjyqtarëve të Shqipërisë, përfaqësuar në gjykim nga z. Petrit Çomo, z. Gerd Hoxha dhe z. Luan Hasneziri.

SUBJEKTE TË INTERESUARA: Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar në gjykim nga z. Alban Brati, me autorizim,

Këshilli i Ministrave, përfaqësuar në gjykim nga z. Sokol Pasho, me autorizim., Ministria e Drejtësisë, në mungesë.

OBJEKTI: Shfuqizimi, si të papajtueshme me Kushtetutën, të shprehjeve “...nga të cilët, jo më pak se 5 vite gjyqtar pranë Gjykatës së Apelit”, të shkronjës b/i, të pikës 1, të nenit 3, dhe “të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm” të shkronjës b/ii, të pikës 2, të nenit 3, të ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar me ligjin nr. 151/2013, “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8588, datë 15.3.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë”;

Pezullimi i zbatimit të këtyre dispozitave, deri në hyrjen në fuqi të vendimit të Gjykatës Kushtetuese.

BAZA LIGJORE: Nenet 17, 18, 131, shkronja “a”, 134/1, shkronja “f”, 138 dhe 145 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes, Sokol Berberi, mori në shqyrtim pretendimet e kërkuarit, Unionit të Gjyqtarëve të Shqipërisë, që kërkoj pranimin e kërkesës, prapësimet e subjekteve të interesuara, Këshillit të Ministrave dhe Kuvendit të Republikës së Shqipërisë, që kërkojnë rrëzimin e kërkesës dhe pasi bisedoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Kuvendi i Republikës së Shqipërisë me ligjin nr.

151, datë 30.5.2013 (në vijim ligji nr. 151/2013), ka bërë disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 8588, datë 15.3.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë” (në vijim ligji nr. 8588/2000, i ndryshuar). Ky ligj ka hyrë në fuqi në datën 1.10.2013. Sipas nenit 3, të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar: “1. Gjyqtar në Gjykatën e Lartë mund të zgjidhet shtetasi shqiptar, që përmbush këto kushte: a) të ketë mbaruar arsimin e lartë juridik, Diplomë e Nivelit të Dytë; b) të ketë punuar si: i) gjyqtar për jo më pak se 13 vjet, nga të cilat të paktën 5 vite pune si gjyqtar pranë Gjykatës së Apelit; (...); 2. Kandidatët, që përmbushin kushtet ligjore të parashikuara në pikën 1 të këtij neni, zgjidhen gjyqtarë në Gjykatën e Lartë: a) në bazë të këtyre kriterëve objektive: (...) b) në bazë të vlerësimit të kriterëve shtesë të mëposhtme: (...) ii) të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm; (...)”.

II

2. **Kërkuesi**, i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (Gjykata) duke pretenduar se:

2.1 Shprehja “...nga të cilët, jo më pak se 5 vite gjyqtar pranë Gjykatës së Apelit”, e nenit 3, pika 1, shkronja “b/i”, të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar, cenon:

a) Nenin 138 të Kushtetutës dhe garancitë kushtetuese që burojnë nga ky nen të cilat lidhen me respektimin e statusit të gjyqtarit;

b) Parimin e sigurisë juridike në këndvështrim të drejtave të fituara me ligjin e mëparshëm (qenia gjyqtar jo më pak se 10 vjet) si dhe në lidhje me karrierën e cila, si element i statusit të gjyqtarit, garantohet nga neni 138 i Kushtetutës;

c) Parimin e barazisë përpara ligjit dhe mosdiskriminimit, të parashikuar nga neni 18 i Kushtetutës, duke krijuar pabarazi ndërmjet gjyqtarëve me vjetërsi, kualifikim, nivel profesional e integritet moral të njëjtë;

ç) Normat ndërkombëtare që rregullojnë statusin e gjyqtarit si Karta Evropiane për statusin e gjyqtarit dhe Parimet Themelore të Kombeve të Bashkuara mbi pavarësinë e gjyqësorit.

2.2 Shprehja “ii) të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm”, të nenit 3, pika 2, shkronja “b/ii” të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar, cenon:

a) Pavarësinë e brendshme të pushtetit gjyqësor, të parashikuar nga neni 145/1 i Kushtetutës, pasi pushteti gjyqësor nuk ka hierarki dhe gjyqtarët i nënshtrohen vetëm Kushtetutës dhe ligjeve;

b) Parimin e barazisë para ligjit dhe mosdiskriminimit, të parashikuar nga neni 18 i Kushtetutës, për shkak se ky kriter nuk është vendosur për shkaqe objektive dhe të përligjura;

c) Parimin e proporcionalitetit në kufizimin e të drejtave dhe lirive të parashikuar nga neni 17/1 i Kushtetutës për arsye se vendos një kriter kufizues jo

proporcional dhe pa pasur një interes publik të ligjshëm;

ç) Normat ndërkombëtare që rregullojnë statusin e gjyqtarit si Karta Evropiane për statusin e gjyqtarit dhe Parimet Themelore të Kombeve të Bashkuara mbi pavarësinë e gjyqësorit.

3. Përveç shfuqizimit të shprehjeve të mësipërme, kërkuesi ka kërkuar edhe pezullimin e zbatimit të dispozitave që përmbajnë këto shprehje për shkak se, sipas tij, zbatimi i këtyre dispozitave antikushtetuese do të sillte një dëm të pariparueshëm për gjyqtarët të cilët aspirojnë për t'u emëruar në Gjykatën e Lartë.

4. **Subjekti i interesuar**, Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, ka prapësuar si vijon:

4.1 Për shprehjen “...nga të cilët, jo më pak se 5 vite gjyqtar pranë Gjykatës së Apelit”, e nenit 3, pika 1, shkronja “b/i”, të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar, ai ka parashtruar argumentet e mëposhtme:

a) Ky parashikim ligjor nuk cenon në thelb parimet kushtetuese të sanksionuara në nenin 138 të Kushtetutës. Pavarësia e gjyqtarëve dhe gjykatave, që sigurojnë këto parime, nuk është sanksionuar si privilegj apo qëllim në vetvete por lidhet me mirëfunksionimin e sistemit gjyqësor.

b) Pretendimi i kërkuarit për cenimin e parimit të sigurisë juridike, për shkak të kriterit të vendosur nga parashikimi ligjor i mësipërm, nuk është i bazuar pasi ky parim përfshin dhe mbulon liritë dhe të drejtat themelore të individit me karakter civil dhe jo ato me karakter publik. Sistemin e garancive gjyqtarët nuk e gëzojnë si individë por për shkak të funksionit që kryejnë.

c) Kjo dispozitë nuk cenon parimet e mosdiskriminimit dhe barazisë para ligjit pasi gjyqtarët e shkallëve të ndryshme gëzojnë të njëjtat garanci në ushtrimin e funksionit të tyre, ndërsa në këndvështrim të promovimit dhe karrierës nuk ndodhen në kushte objektivisht të barabarta, ndaj, për pasojë, trajtimi i tyre në këtë aspekt nuk mund të jetë i njëjtë.

ç) Duke e vlerësuar këtë dispozitë së bashku me kuadrin kushtetues dhe ligjor në fuqi, rezulton se ajo i përmbush kërkesat e nenit 13 “Parimeve themelore të Kombeve të Bashkuara mbi pavarësinë e gjyqësorit” dhe nenit 41 të “Kartës Evropiane mbi statusin e gjyqtarit”.

4.2 Për shprehjen “ii) të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm”, të nenit 3, pika 2, shkronja “b/ii” të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar, ai ka paraqitur këto argumente:

a) Ky parashikim ligjor nuk cenon pavarësinë e brendshme të pushtetit gjyqësor të parashikuar në nenin 145 të Kushtetutës pasi edhe pse, në kuptimin hierarkik, nuk ka një detyrim varësie funksionale të gjykatës më të ulët ndaj asaj më të lartë, vendimet e gjykatave më të ulëta kontrollohen vetëm nga gjykata më e lartë.

b) Pretendimi i kërkuarit në lidhje me cenimin e parimeve të mosdiskriminimit dhe barazisë para ligjit nuk është i bazuar për shkak se trajtimi i diferencuar në këtë rast është proporcional dhe është bërë për arsye objektive. Në funksion të mbrojtjes së interesit publik drejtësia jo

vetëm duhet të bëhet por gjithashtu edhe të shihet që bëhet.

c) Kufizimi që përmban kjo dispozitë përmbush të gjitha kriteret e sanksionuara në nenin 17 të Kushtetutës pasi është bërë me ligj, për një interes publik, i diktuar nga gjendja aktuale dhe në përpjesëtim me të. Rrjedhimisht, pretendimi i kërkuarit për cenimin e nenit 17 të Kushtetutës nuk qëndron.

5. **Subjekti i interesuar**, Këshilli i Ministrave (KM), parashtrroi se sipas relacionit shoqërues të projektligjit rezulton se ndryshimet kanë pasur si objektiva kryesore përcaktimin e procedurave të qarta e rigorozë për përzgjedhjen e anëtarëve të Gjykatës së Lartë, me qëllim rritjen e transparencës në emërimin tyre dhe rritjen e cilësisë së trupës gjyqësore të kësaj gjykate. Sipas përfaqësuesit të subjektit të interesuar, KM, Gjykata e Lartë është maja e piramidës gjyqësore ndaj anëtarët e saj që vijnë nga radhët e gjyqtarëve duhet të kenë një karrierë të konsoliduar dhe arritja në këtë gjykatë duhet të kryhet në mënyrë graduale.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për kërkesën për pezullimin e zbatimit të dispozitave ligjore, objekt kërkesë

6. Kërkuesi ka kërkuar pezullimin e zbatimit të dispozitave ligjore, objekt kërkesë, duke argumentuar se zbatimi i këtyre dispozitave do të sillte një dëm të pariparueshëm për gjyqtarët të cilët synojnë të ndjekin procedurën për t'u emëruar si anëtarë të Gjykatës së Lartë.

7. Gjykata Kushtetuese mori paraprakisht në shqyrtim kërkesën për pezullimin e zbatimit të dispozitave ligjore, objekt shqyrtimi, të paraqitur nga kërkuesi dhe vlerësoi se kjo kërkesë nuk plotëson kriteret e përcaktuara nga neni 45 i ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”. Për rrjedhojë, Gjykata, në datën 02.04.2014, ka vendosur rrëzimin e kësaj kërkesë, si të pabazuar.

B. Për legjitimitimin e kërkuarit

8. Çështjen e legjitimitimit (*locus standi*) Gjykata e ka vlerësuar si një ndër aspektet kryesore që lidhen me iniciimin e një procesi kushtetues. Në gjykime të kontrollit të kushtetutshmërisë së normës, subjektet iniciues, që parashikohen në nenin 134, pika 2 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, kanë detyrimin për të provuar lidhjen e domosdoshme që duhet të ekzistojë ndërmjet veprimtarisë ligjore që ato kryejnë dhe çështjes kushtetuese të ngritur. Shoqatat, në cilësinë e “organizatave të tjera”, janë të specifikuar në nenin 134, pika 1, shkronja “f” të Kushtetutës, si një ndër subjektet që ushtrojnë në mënyrë të kushtëzuar të drejtën për t’iu drejtuar Gjykatës, duke pasur legjitimitet kushtetues vetëm për çështjet që lidhen me interesat e tyre. Në kuptimin kushtetues dhe ligjor, shoqatat paraqiten si bashkime vullnetare të shtetasve mbi bazën e ideve, bindjeve, pikëpamjeve e interesave të përbashkëta

(shih vendimet nr. 11, datë 6.3.2014; nr. 5, datë 16.2.2012; nr. 11, datë 6.4.2010 të Gjykatës Kushtetuese).

9. Shoqatat duhet të provojnë lidhjen e drejtpërdrejtë midis misionit për të cilin janë krijuar apo veprimtarisë që ato kryejnë dhe pasojave që rrjedhin nga dispozitat, që kërkojnë të shpallen si të papajtueshme me Kushtetutën (shih vendimet nr. 11, datë 6.3.2014; nr. 5, datë 16.2.2012; nr. 4, datë 23.2.2011; nr. 9, datë 23.3.2010 të Gjykatës Kushtetuese).

10. Gjykata është shprehur se vlerësimi nëse një organizatë ka ose jo interes, bëhet rast pas rasti, në varësi të rrethanave të çdo çështjeje të veçantë. Organizata që vë në lëvizje Gjykatën duhet të provojë se në çfarë mënyre ajo mund të preket në një aspekt të situatës së saj, pra duhet të provojë lidhjen e drejtpërdrejtë dhe të individualizuar që ekziston midis situatës së saj dhe normës që kundërshton. Interesi për të vepruar duhet të jetë i sigurt, i drejtpërdrejtë dhe vetjak. Ky interes konsiston tek e drejta e shkelur, tek dëmi real ose potencial dhe jo te premisat teorike mbi antikushtetutshmërinë e normës që ka sjellë këtë cenim të interesit (shih vendimet nr. 5, datë 16.2.2012; nr. 43, datë 6.10.2011; nr. 4, datë 23.2.2011; nr. 16, datë 25.7.2008 të Gjykatës Kushtetuese).

11. Në çështjen në shqyrtim, Gjykata konstaton se kërkuksi legjitimohet *ratione personae* në kuptim të rregullimit të parashikuar nga neni 134, pika 1, shkronja “f” i Kushtetutës dhe neni 49, pika 2, i ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”. Unioni i Gjyqtarëve të Shqipërisë është një subjekt juridik i regjistruar në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Tiranë me vendimin nr. 2171, datë 4.2.2008. Në Statutin e Shoqatës, neni 1, parashikohet: “*Unioni i Gjyqtarëve të Shqipërisë është një organizatë jofitimprurëse, vullnetare, e pavarur, profesionale e cila bashkon gjyqtarë shqiptarë dhe kontribuon në mbrojtjen e interesave të tyre profesionale, shoqërore, intelektuale, materiale, si dhe në forcimin e një imazhi publik pozitiv për gjykatat shqiptare*”. Siç rezulton edhe nga vendimi për regjistrimin si person juridik, anëtarët e shoqatës janë gjyqtarë të të gjitha shkallëve të gjyqësorit të juridiksionit të zakonshëm. Neni 8 i Statutit, parashikon se “*...duke bashkuar gjyqtarët, shoqata ka për qëllim të ndihmojë në mbrojtjen e interesave të tyre ...; të forcojë pavarësinë e pushtetit gjyqësor, si dhe të përsosë dhe konsolidojë pozitën e balancuar të pushtetit gjyqësor në raport me pushtetin legjislativ dhe atë ekzekutiv*”. Në këto kushte, Unioni i Gjyqtarëve të Shqipërisë përfshihet në rrethin e subjekteve të përcaktuara në nenin 134, pika 1, shkronja “f” të Kushtetutës, pasi është krijuar si shoqatë dhe gëzon personalitet juridik në përputhje me kërkesat e ligjit.

12. Kërkuksi ka iniciuar një gjykim të kontrollit abstrakt dhe, sipas kërkesave të nenit 134, pika 2, të Kushtetutës, për t’u legjitimuar ka detyrimin të provojë lidhjen e domosdoshme që ekziston ndërmjet veprimtarisë ligjore që ai kryen dhe çështjes kushtetuese

të ngritur. Sipas Statutit, rezulton se “*misioni i Unionit ka në fokus të veprimtarisë së tij mbrojtjen e interesave profesionale dhe materiale të gjyqtarëve, në funksion të garantimit të pavarësisë së pushtetit gjyqësor*”. Kërkuksi ka kërkuar papajtueshmërinë me Kushtetutën të dispozitave, objekt kërkesë, duke pretenduar se ato cenojnë interesat e gjyqtarëve të gjykatave të shkallës së parë si dhe karrierën e gjyqtarëve, si element esencial i statusit që ata gëzojnë. Duke qenë se qëllimi i kërkuksit është mbrojtja e të drejtave dhe interesave të gjyqtarëve, është e drejta e tij që në çdo rast kur konstaton se një normë cenon interesat e tyre, në tërësi ose në veçanti, t’i drejtohet Gjykatës Kushtetuese me kërkesë për shfuqizimin e normës konkrete (shih vendimin nr. 11, datë 6.3.2014 të Gjykatës Kushtetuese).

13. Nga sa më sipër, bazuar në statutin, aktin e themelimit dhe natyrën e veprimtarisë së shoqatës, provohet lidhja e drejtpërdrejtë midis veprimtarisë ligjore për të cilën ajo është krijuar dhe çështjes kushtetuese të pretenduar prej saj. Në këto rrethana kërkuksi legjitimohet për vënien në lëvizje të Gjykatës në funksion të kontrollit kushtetues të dispozitave ligjore, objekt shqyrtimi. Edhe për sa i përket legjitimitimit *ratione temporis*, Gjykata vëren se kërkuksi e ka paraqitur kërkesën në përputhje me afatet kohore të përcaktuara në nenin 50 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”.

C. *Për pretendimin e papajtueshmërisë me Kushtetutën të shprehjes “...nga të cilët, jo më pak se 5 vite gjyqtar pranë Gjykatës së Apelit”, të shkronjës b/i, të pikës 1, neni 3 të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar.*

14. Kërkuksi ka pretenduar se kjo dispozitë cenon: 1) nenin 138 të Kushtetutës dhe garancitë kushtetuese që lidhen me statusin e gjyqtarit (palëvizshmëria, paprekshmëria e pagës dhe e përfitimeve të tjera), të cilat kanë ndikimin e tyre që gjyqtari të ushtrojë funksionin e tij në mënyrë të pavarur; duke vendosur si kusht “*sine qua non*” të qenit gjyqtar për 5 vjet në gjykatën e apelit, kjo dispozitë u mohon gjyqtarëve, të cilët i plotësojnë kushtet e tjera por nuk janë pjesë e trupave gjyqësore në gjykatat e apelit, për shkaqe objektive, të drejtën për t’u për zgjedhur si anëtarë të Gjykatës së Lartë; 2) parimin e sigurisë juridike për arsye se në ligjin e mëparshëm ishte parashikuar si kriter të qenit gjyqtar jo më pak se 10 vjet, çka përbën një të drejtë të fituar edhe të gjyqtarëve të shkallës së parë dhe një përfitim që sipas nenit 138 të Kushtetutës nuk mund të ulët; 3) parimin e barazisë përpara ligjit dhe mosdiskriminimit, të parashikuar nga neni 18 i Kushtetutës, duke krijuar pabarazi ndërmjet gjyqtarëve me vjetërsi, kualifikim, nivel profesional e integritet moral të njëjtë dhe duke parashikuar një kriter diskriminues, përjashtues dhe kufizues që nuk bazohet mbi meritokracinë dhe integritetin profesional të gjyqtarit; 4) normat ndërkombëtare që rregullojnë statusin e gjyqtarit, konkretisht pikën 13 të “Parimeve themelore të Kombeve të Bashkuara mbi pavarësinë e

gjyqësorit” dhe pikën 1 të nenit 4 të “Kartës Evropiane për statusin e gjyqtarit”.

15. Neni 138 i Kushtetutës parashikon se: “Koha e qëndrimit të gjyqtarëve në detyrë nuk mund të kufizohet; paga dhe përfitimet e tjera të tyre nuk mund të ulen”. Kjo normë e Kushtetutës është përfshirë në Pjesën e IX me titull “Gjykatat”, ku parashikohen parimet mbi të cilat organizohet dhe funksionon pushteti gjyqësor. Një nga parimet më të rëndësishme të sanksionuara në disa norma kushtetuese është edhe pavarësia e pushtetit gjyqësor. Pavarësia e gjyqtarëve dhe e gjykatave nuk është e sanksionuar si privilegj apo qëllim në vetvete, por ajo lidhet me mirëfunksionimin e shtetit dhe të drejtën e shtetasve për të pasur një sistem gjyqësor efektiv dhe funksional, me qëllim garantimin e një procesi të rregullt ligjor, në kuptim të nenit 42/2 të Kushtetutës (*shih vendimet nr. 31, datë 2.12.2009 dhe nr. 11, datë 2.4.2008 të Gjykatës Kushtetuese*).

16. Gjykata ka theksuar se statusi ligjor i gjyqtarëve duhet të jetë në funksion të garantimit të pavarësisë së pushtetit gjyqësor. Parimi i pavarësisë së gjyqësorit përfshin një gamë të gjerë aspektesh, të cilat të marra së bashku, krijojnë kushtet e nevojshme që gjykatat të përmbushin rolin dhe detyrat e tyre, veçanërisht në fushën e mbrojtjes së të drejtave të njeriut. Vlerësimi i sistemit të garancive dhe pavarësia e gjyqtarëve dhe gjykatave janë ngushtësisht të ndërlidhura ndërmjet tyre. Garancitë kushtetuese për statusin e gjyqtarit lidhen kryesisht me emërimin, paprekshmërinë dhe palëvizshmërinë e tyre nga detyra pa shkaqe të përligjura, me mosndjekjen e tyre penalisht pa pëlqimin e KLD-së dhe disiplinarisht pa vendim të motivuar të KLD-së, si dhe me garancitë financiare (*shih vendimet nr. 5, datë 16.2.2012; nr. 26, datë 24.7.2009; nr. 11, datë 2.4.2008 dhe nr. 11, datë 27.5.2004 të Gjykatës Kushtetuese*).

17. Sistemi i garancive që gëzojnë gjyqtarët parashikohet edhe në dokumente ndërkombëtare. Kështu, Karta Evropiane për statusin e gjyqtarit, në paragrafin 1/1, shprehet se statusi i gjyqtarëve synon sigurimin e kompetencës, pavarësisë dhe paanësisë, elementë këto që çdo individ i pret në mënyrë legjitime nga gjykatat dhe nga çdo gjyqtar, të cilit i është besuar mbrojtja e të drejtave të individëve. Gjithashtu, “Parimet Bazë mbi Pavarësinë e Gjyqësorit” (miratuar me Rezolutat 40/32, datë 29 nëntor 1985 dhe 40/146, datë 13 dhjetor 1985 të Asamblesë së Përgjithshme të OKB-së), në paragrafin 11, sanksionojnë se mandati i gjyqtarëve, pavarësia e tyre, siguria, paga e përshtatshme, kushtet e shërbimit, pensionet dhe mosha e daljes në pension duhet të sigurohen nga ligji në mënyrë të përshtatshme (*shih vendimin nr. 31, datë 2.12.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

18. Gjykata, në çështjen në shqyrtim, vlerëson të shprehet fillimisht nëse karriera e gjyqtarëve përfshihet në rrethin e përfitimeve të parashikuara nga neni 138 i Kushtetutës, siç pretendon kërkuesi.

19. Sipas jurisprudencës së Gjykatës, neni 138 i Kushtetutës përcakton elementë përbërës të statusit të

gjyqtarit, pa të cilët nuk mund të garantohet ushtrimi i pavarur i funksionit të tyre. Garancitë e kësaj norme të Kushtetutës u njohin gjyqtarëve një trajtim specifik jo vetëm në pagë, por edhe në elementë të tjerë që burojnë nga ushtrimi i funksionit të tyre. Paprekshmëria e pagës dhe e përfitimeve të tjera janë ngritur në nivel kushtetues, me qëllim që të drejtat/përfitimet, të cilat burojnë nga ushtrimi i funksionit të gjyqtarit, të mos ndryshohen me efekt negativ. Formulimi i togfjalëshit “përfitime të tjera” është i një natyre të përgjithshme dhe nuk konkretizon në mënyrë shteruese rrethin e përfitimeve të gjyqtarëve. Kushtetutbërësi, jo pa qëllim e ka lënë të hapur kuptimin që i duhet dhënë rrethit të përfitimeve, pasi ka synuar të përfshijë në të tërësinë e të drejtave që gjyqtarët i gëzojnë në funksion të ushtrimit të detyrës së tyre (*shih vendimin nr. 31, datë 2.12.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

20. Ligjvënësi i ka përfshirë kriteret e rekrutimit dhe të karrierës së gjyqtarëve në ligjin organik për pushtetin gjyqësor (*shih kreun III të ligjit nr. 9877, datë 18.2.2008, “Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë”*, të ndryshuar). Ky ligj parashikon kushtet për t'u emëruar gjyqtar, procedurën dhe kriteret e emërimit të gjyqtarit në shkallët përkatëse si dhe mënyrën e vlerësimit të aftësive profesionale të gjyqtarit, të cilat në tërësinë e tyre përbëjnë sistemin e karrierës.

21. Edhe Karta Evropiane për statusin e gjyqtarit e përfshin karrierën në garancitë që gëzon gjyqtari së bashku me garanci të tjera si: paga, pensioni, përzgjedhja, rekrutimi dhe emërimi nga një entitet i pavarur.

22. Bazuar në analizën e mësipërme, Gjykata vlerëson se karriera është një nga përfitimet që gjyqtarët e gëzojnë për shkak të detyrës që kryejnë dhe, si e tillë, përfshihet në sferën e garancive që burojnë nga neni 138 i Kushtetutës. Të gjitha këto garanci janë të lidhura ngushtësisht ndërmjet tyre. Mbi këto standarde kushtetuese duhet të orientohet veprimtaria ligjvënëse me qëllim moscenimin e statusit të gjyqtarëve, të drejtave dhe përfitimeve që ata duhet të gëzojnë për shkak të detyrës që kryejnë.

23. Parimi i sigurisë juridike mbron garancitë që rrjedhin nga neni 138 i Kushtetutës, ku përfshihet edhe e drejta e karrierës, si pjesë përbërëse e statusit të gjyqtarit dhe një nga përfitimet e tjera që gjyqtarët gëzojnë, për shkak të funksionit. Gjykata ka theksuar se siguria juridike është ndër elementet thelbësore të shtetit të së drejtës. Qëllimi i parimit të sigurisë juridike është të sigurojë besimin e personave te shteti e ligji dhe, vetë gjyqtarët, të cilët administrojnë drejtësinë duhet të gëzojnë një besim të tillë. Ligjvënësi ka detyrimin të rregullojë, në mënyrë më të hollësishme, të drejtat dhe garancitë e parashikuara në Kushtetutë. Në kuadrin e këtij rregullimi ai mund të vendosë dhe kufizime, por këto kufizime duhet të bëhen vetëm për një interes publik, për të mbrojtur të drejtat e të tjerëve me mënyra dhe forma që të jenë në përpjesëtim me gjendjen që e ka diktuar ndryshimin dhe pa prekur thelbin e të drejtës dhe garancisë (*shih vendimet nr. 11, datë 6.3.2014; nr. 9, datë*

26.2.2007; nr. 11, datë 4.4.2007; nr. 36, datë 15.10.2007; nr. 26, datë 2.11.2005; nr. 34, datë 20.12.2005 të Gjykatës Kushtetuese).

24. Në rastin konkret, dispozita ligjore, objekt shqyrtimi, duke e lidhur emërimin si gjyqtar në Gjykatën e Lartë, me kriterin e ushtrimit të funksionit gjyqësor në apel për një kohë të caktuar (5 vjet) ka vendosur një kufizim të karrierës për gjyqtarët që nuk e përmbushin këtë kriter, kufizim që është pranuar edhe nga vetë përfaqësuesi i subjektit të interesuar, KM, gjatë seancës gjyqësore. Në këto kushte, Gjykata vlerëson nëse ky kufizim është vendosur nga ligjvënësi në respektim të kushteve që përcakton Kushtetuta, pra për një interes publik dhe në përpjesëtim me qëllimin që kërkohet të arrihet.

25. Koncepti kushtetues i interesit publik, ashtu siç është trajtuar në praktikë të vazhdueshme nga Gjykata, është mjaft i gjerë dhe duhet parë në këndvështrimin e dispozitës konkrete që paraqitet për kontroll para saj. Është e vështirë të radhiten në mënyrë shteruese çështjet që përbëjnë interes publik ose të arsyen publike që mund të justifikojnë ndërhyrjen në një të drejtë/garanci kushtetuese. Ato mund të renditen vetëm negativisht, pra në aspektin e kufizimit të çdo rasti konkret. Në praktikën kushtetuese është pranuar tashmë se ligjvënësi, parimisht, është i lirë të veprojë brenda hapësirës së tij normuese, duke përcaktuar qartë dhe rast pas rasti qëllimet që kërkon të arrijë (shih vendimet nr. 2, datë 18.2.2013 dhe nr. 4, datë 23.2.2011 të Gjykatës Kushtetuese).

26. Në çështjen në shqyrtim, përfaqësuesi i subjektit të interesuar, KM, theksoi se, sipas relacionit shoqërues të projektligjit: *“ndryshimet kanë pasur si objektiva kryesorë përcaktimin e procedurave të qarta e rigoroze për përzgjedhjen e anëtarëve të Gjykatës së Lartë, me qëllim rritjen e transparencës në emërimin e tyre dhe rritjen e cilësisë së trupës gjyqësore të kësaj gjykate (...) duke qenë Gjykata e Lartë maja e piramidës gjyqësore është e preferueshme që arritja të kryhet në mënyrë graduale duke kaluar nëpërmjet gjykatës së apelit (...) Secili nga gjykimet, ai i shkallës së parë dhe ai në apel e pajisin gjyqtarin me një eksperiencë unike që mund të përftohet vetëm duke shërbyer efektivisht në secilën shkallë”*. Gjykata, duke e vlerësuar rritjen e cilësisë së trupës gjyqësore të Gjykatës së Lartë nën dritën e interesit publik, e konsideron atë si shkak të arsyeshëm për ndërhyrjen konkrete të ligjvënësit.

27. Lidhur me respektimin e parimit të proporcionalitetit, Gjykata, në jurisprudencën e saj, ka theksuar se proporcionalitetin e një kufizimi ajo e vlerëson rast pas rasti duke pasur parasysh disa aspekte si, balancën mes të drejtës/garancisë së kufizuar dhe interesit publik, mjetin e përdorur në raport me gjendjen që e ka diktuar atë, të drejtën/garancinë e cenuar dhe synimin që kërkon të arrijë legjislatori. Këto aspekte nuk duhet të analizohen veç e veç, por të gërshetuara me njëra tjetrën. Baraspeshimi i ndërhyrjes, me gjendjen që e ka diktuar ndërhyrjen, imponon ligjvënësin të zbatojë mjete

të tilla ligjore, të cilat duhet të jenë efektive, d.m.th. të zgjedhura në mënyrë të tillë që të jenë të përshtatshme për realizimin e synimeve që ndiqen (shih vendimet nr. 4, datë 23.2.2011; nr. 12, datë 14.4.2010 dhe nr. 16, datë 25.7.2008 të Gjykatës Kushtetuese).

28. Në këndvështrim të këtyre kriterëve kushtetuese, Gjykata vlerëson nëse në çështjen në shqyrtim, kufizimi i karrierës së gjyqtarit është proporcional me rritjen e cilësisë së trupës gjyqësore të Gjykatës së Lartë, çka është dhe synimi që kërkohet të arrihet nga ligjvënësi. E drejta e karrierës së bashku me garancitë e tjera që parashikon neni 138 i Kushtutës janë pjesë përbërëse të statusit të gjyqtarit dhe si të tilla i shërbejnë pavarësisë së gjyqësorit. Sipas jurisprudencës kushtetuese kjo pavarësi, ndër të tjera, nënkupton për gjyqtarët emërim në bazë të kriterëve objektive, imunitet, garanci ekonomike, garanci për karrierën, sistem të transferimit dhe një sistem disiplinor (shih vendimin nr. 11, datë 6.4.2010 të Gjykatës Kushtetuese). Edhe Karta Evropiane për statusin e gjyqtarit në parimet e përgjithshme eidenton se statusi i gjyqtarëve ka si qëllim garantimin e pavarësisë dhe paanshmërisë, të cilat, sipas relacionit shoqërues të Kartës, duhet të garantohen edhe në sferën e karrierës. Nëse nuk bazohet në vjetërsi, sistemi i promovimit është i bazuar ekskluzivisht në cilësitë dhe meritat që konstatohen gjatë ushtrimit të detyrës, nëpërmjet vlerësimeve objektive të organit përkatës¹. Për këto arsye Karta përcakton si kriterë promovimi vetëm cilësitë dhe meritat në ushtrimin e detyrës, të identifikueshme përmes vlerësimeve objektive. Rekomandimi Nr. R (94) 12 i Këshillit të Evropës, të cilit i referohet Karta Evropiane e statusit të gjyqtarit, tregon një preferencë shumë të qartë për një sistem promovimi të bazuar në merita: *“Të gjitha vendimet lidhur me karrierën profesionale të gjyqtarëve duhet të bazohen në kriterë objektive dhe zgjedhja dhe karriera e gjyqtarëve duhet të bazohet në meritë, duke pasur parasysh kualifikimet, integritetin, aftësinë dhe efikasitetin”*. Neni 13 i Parimeve Themelore të Kombeve të Bashkuara mbi pavarësinë e gjyqësorit shprehet se *“karriera e gjyqtarëve, aty ku ekziston një sistem i tillë, duhet të bazohet në faktorë objektivë, veçanërisht në aftësitë, integritetin dhe eksperiencën”*. Po kështu edhe neni 9 i Kartës Universale të Gjyqtarëve parashikon se *“përzgjedhja dhe emërimi i çdo gjyqtari duhet të bëhet sipas kriterëve objektive dhe transparente bazuar në kualifikimin e përshtatshëm profesional”*. Nisur nga jurisprudenca kushtetuese dhe standardet ndërkombëtare të sipërcituara, Gjykata vlerëson se karriera është një element mjaft i rëndësishëm i statusit të gjyqtarit dhe vetëm një sistem karriere i bazuar në kriterë objektive garanton ushtrimin e funksioneve në mënyrë të pavarur dhe të paanshme nga ana e gjyqtarëve.

29. Interesi publik që ka diktuar kufizimin e karrierës në rastin konkret është rritja e cilësisë së trupës gjyqësore të Gjykatës së Lartë. Nëpërmjet vendosjes së kushtit të

¹ Par. 4.1 i Kartës

punës 5 vjeçare si gjyqtar apeli për t'u emëruar anëtar i Gjykatës së Lartë, ligjvënësi ka synuar pajisjen e gjyqtarit me një eksperiencë unike që, sipas tij, arrihet vetëm duke shërbyer efektivisht në gjykatën e apelit. Megjithatë edhe pse ligjvënësi, për të justifikuar ndërhyrjen, e ka lidhur ngushtë rritjen e cilësisë së trupës gjyqësore të Gjykatës së Lartë me eksperiencën gjyqësore efektive në gjykatën e apelit, Gjykata konstaton se vetë ligji nr. 8588/2000, i ndryshuar, lejon emërimin si anëtarë në Gjykatën e Lartë të individëve të cilët vijnë nga jashtë sistemit gjyqësor. Sipas nenit 3, pika 1, shkronja “b/ii” të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar, juristët me jo më pak se 15 vjet eksperiencë profesionale mund të zgjidhen si anëtarë të Gjykatës së Lartë. Gjithashtu për shkak se dispozita konkrete e lidh emërimin në Gjykatën e Lartë me shërbimin efektiv në gjykatën e apelit duhet që, në funksion të rritjes së cilësisë, sistemi aktual i progresit në karrierë, i parë në tërësi, të garantojë, vetëm mbi kritere objektive, promovimin e gjyqtarëve në gjykatat e apelit dhe më tej emërimin e tyre në Gjykatën e Lartë. Në kushtet kur nuk ka argumente të qarta dhe bindëse në këtë drejtim nuk mund të thuhet se ekziston një lidhje e drejtpërdrejtë midis kriterit kufizues të vendosur nga ligjvënësi dhe objektivit që ai kërkon të arrijë.

30. Duke pasur parasysh sa më sipër, Gjykata çmon se në çështjen në shqyrtim, mungon lidhja e drejtpërdrejtë midis vendosjes së kriterit kufizues dhe realizimit të qëllimit të ligjvënësit Nga ky këndvështrim, pretendimi i kërkuarës se shprehja “...nga të cilët, jo më pak se 5 vite gjyqtar pranë Gjykatës së Apelit”, të shkronjës b/i, të pikës 1, neni 3 të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar, cenon nenin 138 të Kushtetutës, në vlerësimin e Gjykatës, është i bazuar.

C) Për pretendimin e papajtuëshmërisë me Kushtetutën të shprehjes “të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm” të shkronjës b/ii, të pikës 2 të nenit 3 të ligjit 8588/2000, të ndryshuar.

31. Kërkuarësi ka pretenduar se kjo dispozitë cenon: 1) pavarësinë e brendshme të pushtetit gjyqësor, të parashikuar nga neni 145/1 i Kushtetutës, pasi pushteti gjyqësor nuk ka hierarki dhe gjyqtarët i nënshtrohen vetëm Kushtetutës dhe ligjeve; 2) parimin e barazisë para ligjit dhe mosdiskriminimit të parashikuar nga neni 18 i Kushtetutës për shkak se ky kriter nuk është vendosur për shkaqe objektive dhe të përligjura; 3) parimin e proporcionalitetit në kufizimin e të drejtave dhe lirive të parashikuar nga neni 17/1 i Kushtetutës për arsye se vendos një kriter kufizues në kundërshtim me parimin e proporcionalitetit dhe pa pasur një interes publik të ligjshëm; 4) normat ndërkombëtare që rregullojnë statusin e gjyqtarit dhe të drejtën e tij për ngritje në detyrë pasi një kriter i tillë kufizues nuk është parashikuar në asnjë nga këto norma.

32. Në nenin 145/1 të Kushtetutës parashikohet se: “Gjyqtarët janë të pavarur dhe u nënshtrohen vetëm Kushtetutës dhe ligjeve”. Pavarësia e gjyqtarëve dhe

gjykatave është një element thelbësor i shtetit të së drejtës. Gjykata ka theksuar se parimi i pavarësisë, i deklaruar në disa dispozita të Kushtetutës kërkon, në radhë të parë, që gjyqtarët dhe gjykatat, ndërsa japin drejtësi, t'u nënshtrohen vetëm Kushtetutës dhe ligjeve (shih vendimin nr. 5, datë 16.2.2012 të Gjykatës Kushtetuese). Bazuar në nenin 145/1 të Kushtetutës, pushteti gjyqësor, përveç pavarësisë së jashtme (pavarësia nga pushtetet e tjera) ka dhe një pavarësi të brendshme (gjyqtarët i nënshtrohen vetëm Kushtetutës dhe ligjeve).

33. Sipas nenit 3, pika 2, të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar, kandidatët që përmbushin kushtet ligjore të parashikuara në pikën 1 të këtij neni zgjidhen gjyqtarë në Gjykatën e Lartë në bazë të kriterëve objektive dhe vlerësimit të kriterëve shtesë të përcaktuara përkatësisht në shkronjat “a” dhe “b” të kësaj pike. Kriteri i mospasjes së konfliktit të interesit apo lidhjeve nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm, që vendos dispozita, objekt shqyrtimi, është një kriter shtesë, i cili vlerësohet së bashku me një sërë kriteresh të tjera të parashikuara nga ligjvënësi. Pavarësisht se ky është një kriter shtesë, nisur nga mënyra e formulimit të dispozitës dhe interpretimi literal i saj, Gjykata çmon se natyra e këtij kriteri është ndaluese pasi përjashton nga zgjedhja në Gjykatën e Lartë kandidatët të cilët gjenden në kushtet e konfliktit të interesit apo lidhjeve nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm. Sipas relacionit shoqërues të projektligjit kushtet e emërimit janë imperative dhe kandidati për anëtar i Gjykatës së Lartë duhet që domosdoshmërisht të plotësojë kushtet për zgjedhje dhe të mos ketë asnjë nga kushtet ndaluese (fq.2). Rrjedhimisht, gjyqtarët të cilët ndodhen në situata të ndaluara nga ligji, siç është rasti konkret, nuk mund të emërohen anëtarë të Gjykatës së Lartë.

34. Gjykata thekson, siç ka vlerësuar më lart në paragrafin 22, se karriera është një nga përfitimet që gjyqtarët e gëzojnë për shkak të detyrës që kryejnë dhe, si e tillë, përfshihet në sferën e garancive që burojnë nga neni 138 i Kushtetutës. Dispozita konkrete, duke e lidhur zgjedhjen si gjyqtar i Gjykatës së Lartë, ndër të tjera, edhe me vlerësimin e kriterit shtesë që ajo ka përcaktuar, vendos një kufizim të karrierës për gjyqtarët, të cilët gjenden në situatat ndaluese të parashikuara nga kjo dispozitë. Në vijim, Gjykata vlerëson nëse ky kufizim i karrierës është vendosur nga ligjvënësi në respektim të kushteve që përcakton Kushtetuta, pra për një interes publik dhe në proporcion me qëllimin që kërkohet të arrihet.

35. Referuar relacionit shoqërues të projektligjit, kriteret e përcaktuara në nenin 3, ku përfshihet dhe dispozita konkrete, “kanë qëllimin të rrisin cilësinë e trupës gjyqësore dhe rritjen e imazhit të kësaj trupe në sytë e publikut të gjerë duke krijuar bindjen se personat e përzgjedhur si anëtarë të Gjykatës së Lartë janë elementë të jashtëzakonshëm dhe me një integritet të padiskutueshëm”. Sipas jurisprudencës kushtetuese, asnjë

institucion tjetër shtetëror apo zyrtar publik, përveç gjykatave të pavarura, nuk mund ta ushtrojë funksionin e dhënies së drejtësisë. Pavarësia e gjyqësorit si një i tërë është e pandarë nga pavarësia e gjyqtarit si individ dhe e gjykatës si institucion (*shih vendimet nr. 11, datë 6.4.2010; nr. 11, datë 2.4.2008 dhe nr. 19, datë 3.5.2007 të Gjykatës Kushtetuese*). Bazuar në këto standarde, Gjykata vlerëson se krijimi i besimit te publiku për sa i përket integritetit dhe imazhit të anëtarëve të Gjykatës së Lartë është një qëllim që i përgjigjet interesit publik të mirëadministrimit të drejtësisë.

36. E drejta/garancia e kufizuar nga ndërhyrja e ligjvënësit në rastin konkret është karriera e cila, si pjesë integrale e statusit të gjyqtarit, mbrohet nga neni 138 i Kushtetutës. Të gjitha garancitë kushtetuese që përfshin ky nen si palëvizshmëria, mbrojtja e pagës si dhe “*përfitimet e tjera*” janë në funksion të pavarësisë së gjyqësorit dhe respektimi i tyre krijon njëkohësisht besimin te publiku për sa i përket pavarësisë, integritetit dhe paanshmërisë së gjyqtarëve. Gjykata, pasi ka vlerësuar të drejtën e kufizuar në raport me interesin publik, arrin në konkluzionin se kufizimi i karrierës nëpërmjet kriterit ndalues të parashikuar nga dispozita, objekt shqyrtimi, nuk është proporcional me qëllimin që kërkohet të arrihet nga ligjvënësi. Përfaqësuesi i subjektit të interesuar, KM, nuk parashtroi argumente bindëse për të mbështetur qëndrimin se ky kufizim është i domosdoshëm dhe se qëllimi nuk mund të arrihet me mjete të tjera më pak kufizuese. Për pasojë, pretendimi i kërkuesit se shprehja “*...të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm*” të shkronjës b/ii, të pikës 2 të nenit 3 të ligjit 8588/2000, të ndryshuar, cenon nenin 138 të Kushtetutës, në vlerësimin e Gjykatës, është i bazuar.

37. Në lidhje me pretendimin se shprehjet që përmbajnë dispozitat ligjore, objekt shqyrtimi, cenojnë parimin e barazisë para ligjit dhe mosdiskriminimit, të parashikuar nga neni 18 i Kushtetutës, Gjykata çmon se kërkuesi nuk e ka ngritur këtë pretendim në nivel kushtetues.

38. Si përfundim, nisur nga sa më lart, Gjykata vlerëson se pretendimet e kërkuesit, për sa i përket papajtueshmërisë me nenin 138 të Kushtetutës të shprehjes “*...nga të cilët, jo më pak se 5 vite gjyqtar pranë Gjykatës së Apelit*”, të shkronjës b/i, të pikës 1, neni 3 të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar dhe shprehjes “*të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm*”, të shkronjës b/ii, të pikës 2 të nenit 3 të ligjit 8588/2000, të ndryshuar, janë të bazuara dhe duhen pranuar.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 131/f dhe 134/1, shkronja “g”, të Kushtetutës, si dhe të nenit 72 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës

Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, me shumicë votash,

VENDOSI:

- Pranimin e kërkesës.

- Shfuqizimin, si të papajtueshme me Kushtetutën, të shprehjes: “*...nga të cilët, jo më pak se 5 vite gjyqtar pranë Gjykatës së Apelit*”, të shkronjës b/i, të pikës 1, të nenit 3 të ligjit nr. 8588/2000, të ndryshuar dhe të shprehjes “*të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm*”, të shkronjës b/ii, të pikës 2, të nenit 3 të ligjit 8588/2000, të ndryshuar.

- Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë pro: Bashkim Dedja (kryetar), Vladimir Kristo, Gani Dizdari, Fatmir Hoxha, Altina Xhoxhaj, Sokol Berberi, Fatos Lulo, Besnik Imeraj

Anëtare kundër: Vitore Tusha

MENDIM PARALEL

1. Gjykata Kushtetuese (Gjykata) ka vendosur pranimin e kërkesës së Unionit të Gjyqtarëve të Shqipërisë për shfuqizimin, si të papajtueshme me Kushtetutën, të shprehjeve “*...nga të cilët, jo më pak se 5 vite gjyqtar pranë Gjykatës së Apelit*”, të shkronjës b/i, të pikës 1, të nenit 3, dhe “*të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm*” të shkronjës b/ii, të pikës 2, të nenit 3, të ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar nga neni 2 i ligjit nr. 151, datë 30.5.2013.

2. Shumica ka argumentuar se karriera është një nga përfitimet që gjyqtarët e gëzojnë për shkak të detyrës që kryejnë dhe, si e tillë, përfshihet në sferën e garancive që burojnë nga neni 138 i Kushtetutës (*paragrafi 22 i vendimit*). Në këtë drejtim, shumica pasi ka vlerësuar nëse kufizimet e përcaktuara në shprehjet e lartpërmendura janë vendosur nga ligjvënësi në respektim të kushteve që përcakton Kushtetuta, pra për një interes publik dhe në përpjesëtim me qëllimin që kërkohet të arrihet, ka arritur në përfundimin se nuk mund të thuhet se ekziston një lidhje e drejtpërdrejtë midis kriterit kufizues të vendosur nga ligjvënësi (jo më pak se 5 vjet gjyqtar apeli) dhe objektivit që ai kërkon të arrijë (*paragrafi 29 i vendimit*) apo se kufizimi i karrierës nëpërmjet kriterit ndalues të parashikuar nga dispozita (konflikt interesi apo lidhje nepotike), nuk është proporcional me qëllimin që kërkohet të arrihet nga ligjvënësi (*paragrafi 36 i vendimit*).

3. Edhe pse pajtohem me vendimin e shumicës, vlerësoj se togfjalësh “*përfitime të tjera*” i sanksionuar në nenin 138 të Kushtetutës nuk përfshin sistemin e karrierës të gjyqtarit, por ka të bëjë me përfitime morale dhe materiale për shkak të ushtrimit të detyrës, pra të qenies gjyqtar. Sistemi i karrierës nuk është përfitim, ai konsiston në vlerësimin e

meritokracisë bazuar në profesionalizmin, integritetin, kualifikimet dhe aftësinë e gjyqtarit. Për rrjedhojë, jam i mendimit se antikushetutshmëria e kushteve dhe kriterëve të reja për zgjedhjen e gjyqtarëve në Gjykatën e Lartë, sipas sanksionimeve të ligjit nr. 151, datë 30.5.2013, duhej trajtuar në një këndvështrim tjetër dhe më të gjerë.

4. Në këtë drejtim, neni 48 i Ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 "Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë", i cili përcakton kufijtë e shqyrtimit të çështjes nga Gjykata, që duhet të jenë si rregull brenda objektit të kërkesës dhe shkaqeve të parashtruara në të, ka parashikuar edhe një përjashtim sipas të cilit i lejohet Gjykatës të vendosë për të marrë në shqyrtim edhe akte të tjera normative që kanë lidhje me objektin e kërkesës. Në përputhje me këtë nen, në rastin konkret, mendoj se ekziston një lidhje e drejtpërdrejtë midis nenit 3 të ndryshuar të ligjit nr. 8588, datë 15.03.2000 "Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë" me objektin e këtij gjykimi.

5. Nga sa më lart, ndryshe nga shumica, vlerësoj se objekt i shqyrtimit duhet të ishte i gjithë neni 3 i ndryshuar i ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000 "Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë". Në këto kushte më poshtë po jap arsyet e këtij mendimi paralel.

6. Neni 3 i ligjit nr. 8588, datë 15.3.2000 "Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë të Republikës së Shqipërisë" në formulimin e tij fillestar lidhur me kushtet për t'u emëruar gjyqtar i Gjykatës së Lartë parashikonte "Gjyqtarët e Gjykatës së Lartë emërohen nga radhët e gjyqtarëve me vjetërsi jo më pak se 10 vjet ose nga radhët e juristëve të shquar, që e kanë ushtruar këtë profesion jo më pak se 15 vjet". Me ligjin nr. 151, datë 30.5.2013, në këtë nen janë bërë disa ndryshime që kanë pasur si objektiva kryesorë përcaktimin e procedurave të qarta e rigoroze për përzgjedhjen e anëtarëve të Gjykatës së Lartë, me qëllim rritjen e transparencës në emërimin e tyre dhe rritjen e cilësisë së trupës gjyqësore të kësaj gjykate². Gjykata e

Lartë është maja e piramidës gjyqësore ndaj anëtarët e saj që vijnë nga radhët e gjyqtarëve duhet të kenë një karrierë të konsoliduar dhe arritja në këtë gjykatë duhet të kryhet në mënyrë graduale (*shih relacionin shoqërues të projektligjit*).

6. Ndërsa kriteret e rekrutimit dhe të karrierës së gjyqtarëve të shkallës së parë dhe të apelit janë të parashikuar në nenet¹¹³ dhe ¹²⁴ të ligjit nr. 9877, datë 18.2.2008 "Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë".

7. Nga shqyrtimi, në mënyrë kronologjike, i këtyre ligjeve vihet re se fillimisht kriteri i zgjedhur nga ligjvënësi për t'u emëruar si gjyqtar në Gjykatën e Lartë ishte ai i vjetërsisë (si për gjyqtarët ashtu edhe për juristët). Po kështu ligji për organizimin e pushtetit gjyqësor për emërimin si gjyqtar apeli (apo gjyqtar i krimeve të rënda), si kriter rekrutimi përcakton kushtin e vjetërsisë dhe vlerësimin e meritokracisë (*neni 12/2/3 i lartpërmendur*). Neni 3 i ligjit nr. 151, datë 30.5.2013 vendos kriterë dhe kufizime të reja, të ndryshme nga ato ekzistuese, për promovimin në Gjykatë të Lartë.

8. Neni 13 i Parimeve Themelore të Kombeve të Bashkuara shprehet se "karriera e gjyqtarëve, aty ku ekziston një sistem i tillë, duhet të bazohet në faktorë

drejtës; iii) vlerësimit dhe treguesve të lartë cilësorë të punës së kandidatit, ku përfshihen vendimet gjyqësore, parashtrimet, diskutimet dhe çdo akt tjetër të përgatitur nga kandidati gjatë pjesëmarrjes në gjykim; iv) treguesve shkencorë, ku përfshihen botimet dhe artikujt shkencorë në fushën juridike; v) ecures gjatë kryerjes së arsimit të lartë juridik; vi) masave disiplinore të mëparshme, llojit dhe numrit të tyre; b) në bazë të vlerësimit të kriterëve shtesë të mëposhtme: i) të gëzojë integritet të lartë moral, ku përfshihet, ndër të tjera, transparenca e plotë dhe e dokumentuar e të gjitha të ardhurave dhe asetëve dhe pagimi i të gjitha detyrimeve tatimore; ii) të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm; iii) përbërjen e trupës gjyqësore, në momentin e emërimit të kandidatit, duke synuar balancën ndërmjet përvojave personale të anëtarëve; iv) informacioneve zyrtare të marra nga institucione të tjera publike, përfshirë edhe informacionet konfidenciale në lidhje me kandidatët.

³ Neni 11 parashikon: "1. Gjyqtar mund të emërohet shtetasi shqiptar, që përmbush kriteret e mëposhtme: a) të ketë zotësi të plotë për të vepruar; b) të jetë me arsim të lartë juridik; c) të ketë përfunduar Shkollën e Magjistraturës; ç) të mos jetë dënuar me vendim gjyqësor të formës së prerë për kryerjen e një vepre penale; d) të ketë cilësi të larta morale dhe aftësi profesionale".

⁴ Neni 12 parashikon: "2. Gjyqtari i gjykatës për krimet e rënda emërohet nga Presidenti i Republikës, me propozimin e Këshillit të Lartë të Drejtësisë, në bazë të konkurrimit me jetëshkrime, pasi: a) të ketë punuar jo më pak se 5 vjet në gjykatat e shkallës së parë; b) të jetë dalluar për aftësi profesionale dhe cilësi të larta etiko-morale; c) të jetë vlerësuar "Shumë mirë" për aftësi profesionale dy herët e fundit; ç) të mos ketë masë disiplinore në fuqi.

3. Gjyqtari i gjykatës së apelit emërohet nga Presidenti i Republikës, me propozimin e Këshillit të Lartë të Drejtësisë, në bazë të konkurrimit me jetëshkrime, pasi: a) të ketë punuar jo më pak se 7 vjet në gjykatat e shkallës së parë; b) të jetë dalluar për aftësi profesionale dhe cilësi të larta etiko-morale; c) të jetë vlerësuar "Shumë mirë" për aftësi profesionale dy herët e fundit; ç) të mos ketë masë disiplinore në fuqi".

² Neni 3 i lartpërmendur aktualisht ka këtë përmbajtje: "1. Gjyqtar në Gjykatën e Lartë mund të zgjidhet shtetasi shqiptar, që përmbush këto kushte: a) të ketë mbaruar arsimin e lartë juridik, Diplomë e Nivelit të Dytë; b) të ketë punuar si: i) gjyqtar për jo më pak se 13 vjet, nga të cilat të paktën 5 vite pune si gjyqtar pranë Gjykatës së Apelit; ii) jurist me jo më pak se 15 vjet përvojë profesionale në funksione publike në administratën e Kuvendit, administratën e Presidentit, aparatin e Këshillit të Ministrave, ministri dhe institucione qendrore të pavarura, në Gjykatën Kushtetuese dhe Gjykatën e Lartë, prokuror, avokat dhe personelin akademik të arsimit të lartë, profesor dhe docent ose gradën shkencore "Doktor", si dhe pedagog ose drejtor në Shkollën e Magjistraturës; iii) kushtet e përcaktuara në këtë shkronjë janë plotësuese; c) të mos ketë masë disiplinore në fuqi; ç) të mos ketë qenë anëtar i partive politike për 5 vitet pararendëse nga data e kandidimit; d) të mos ketë qenë i dënuar penalisht me vendim gjyqësor të formës së prerë.

2. Kandidatët, që përmbushin kushtet ligjore të parashikuara në pikën 1 të këtij neni, zgjidhen gjyqtarë në Gjykatën e Lartë: a) në bazë të këtyre kriterëve objektive: i) vjetërsisë në profesion; ii) përvojës së veçantë të kandidatit në një fushë të caktuar të së

objektivë, veçanërisht në aftësitë, integritetin dhe eksperiencën”. Po kështu edhe neni 9 i Kartës Universale të Gjyqtarëve parashikon se “përzgjedhja dhe emërimi i çdo gjyqtari duhet të bëhet sipas kriterëve objektivë dhe transparente bazuar në kualifikimin e përshtatshëm profesional”. Duke ju referuar edhe rrethime të ndryshme evropiane, konstatohet se për promovimin e gjyqtarëve përdoren sisteme (modele) të ndryshme. Krahës sistemit të progresionit në karrierë, njihet ai i vjetërsisë, dhe i meritokracisë. Kështu, Italia ka tejkaluar sistemin e progresionit në karrierë, të cilin e ka zëvendësuar me sistemin e vlerësimit të profesionalizmit (çdo katër vjet). Gjithsesi nuk mungojnë edhe vendet që përdorin një sistem miks.

9. Nisur nga sa më sipër, mendoj se tendenca e ligjvënësit në përcaktimin dhe zgjedhjen e modelit përkatës të karrierës së gjyqësorit konsiston në garantimin e funksionalitetit të sistemit gjyqësor në përgjithësi, si dhe të qartësisë, kuptueshmërisë dhe qëndrueshmërisë së tij.

10. Gjykata në jurisprudencën e saj ka theksuar se parimi i sigurisë juridike, përfshin, besimin tek sistemi juridik, pa marrë për sipër garantimin e çdo pritshmërie për mosndryshim të një situate të favorshme ligjore. Besueshmëria ka të bëjë me bindjen e individit se nuk duhet të shqetësohet vazhdimisht ose të jetojë me frikë për ndryshueshmërinë dhe pasojat negative të akteve juridike, të cilat mund të cenojnë jetën e tij private ose profesionale dhe të përkeqësojnë një gjendje të vendosur me akte të mëparshme. Rregullimet ligjore që kanë të bëjnë me të drejtat e shtetasve duhet të kenë qëndrueshmëri të mjaftueshme që siguron vijimësinë e tyre. Si rregull, nuk mund të mohohen interesat dhe pritshmëritë të ligjshme të qytetarëve nga ndryshimet në legjislacion. Shteti duhet të synojë të ndryshojë një situatë të rregulluar më parë vetëm nëse ndryshimi sjell pasojë pozitive (shih vendimet nr. 34, datë 20.12.2005; nr. 9, datë 26.2.2007; nr. 24, datë 12.11.2008; nr. 4, datë 12.2.2010; nr. 31, datë 18.6.2010; nr. 43, datë 6.10.2011 të Gjykatës Kushtetuese).

11. Gjithashtu, Gjykata, është shprehur se për të kuptuar dhe zbatuar drejt parimin e sigurisë juridike, kërkohet, nga njëra anë, që ligji në një shoqëri të ofrojë siguri, qartësi dhe vazhdimësi, në mënyrë që individët t'i drejtojnë veprimet e tyre në mënyrë korrekte e në përputhje me të dhe, nga ana tjetër, vetë ligji të mos qëndrojë statik nëse duhet t'i japë formë një koncepti. Një rregullim i pasaktë i normës ligjore, që i lë shteg zbatuesit t'i japë asaj kuptime të ndryshme dhe që sjell pasojë, nuk shkon në përputhje me qëllimin, stabilitetin, besueshmërinë dhe efektivitetin që synon vetë norma (shih vendimet nr. 36, datë 15.10.2007, nr. 52, datë 1.12.2011 të Gjykatës Kushtetuese).

12. Po në këtë drejtim, Gjykata ka theksuar se mungesa e harmonizimit të dispozitave të një ligji me ato të ligjeve të tjera mund të mos krijojë në vetvete antikushtetutshmëri, por kur paqartësia krijon probleme të tilla që çojnë në zbatim të

gabuar të dispozitave ligjore dhe në cenim të parimit të shtetit të së drejtës e të sigurisë juridike, atëherë nuk mund të pranohet se këto norma nuk janë të papajtueshme edhe me frymën e Kushtetutës (shih vendimin nr. 14, datë 22.5.2006 të Gjykatës Kushtetuese).

13. Nga sa më lart, jam i mendimit se neni 3, objekt shqyrtimi, ka shtuar kriteret e reja për zgjedhjen e gjyqtarëve në Gjykatën e Lartë, të cilat vijnë në kundërshtim me parimin e sigurisë juridike. Konkretisht, pika 1, shkronja b/i e këtij neni parashikon kriterin pengues të përkatësisë si gjyqtar apeli për 5 vjet; pika 2, shkronja b/ii përcakton kriterin objektiv që të mos ketë konflikt interesi apo lidhje nepotike me gjyqtarë të gjykatave të juridiksionit të zakonshëm; këtyre kriterëve i nënshtrohen vetëm gjyqtarët; pika 1, shkronja b/ii përcakton institucionet ku duhet të kenë përvojën profesionale juristët; pika 2, shkronja a/v sanksionon edhe kriterin objektiv të ecurisë gjatë kryerjes së arsimit të lartë juridik.

14. Nga këto parashikime vlerësoj se vendosja e kriterëve të reja për zgjedhjen e gjyqtarëve në Gjykatën e Lartë krijon paqartësi në funksionimin e sistemit të promovimit të gjyqësorit dhe krijon kontradiktë si brenda ligjit ashtu edhe në raport me ligje të tjera që rregullojnë probleme të kësaj natyre brenda për brenda sistemit gjyqësor, respektivisht ligji nr. 9877, datë 18.02.2008, për pushtetin gjyqësor dhe kodet e procedurës penale dhe civile. Kështu, ndonëse në ligjin për pushtetin gjyqësor ligjvënësi ka bërë përpjekje për të zbatuar sistemin e karrierës, në kuptimin juridik të fjalës, për promovimin e gjyqtarëve (neni 12/3 i lartpërmendur), një përpjekje e tillë në ligjin organik të Gjykatës së Lartë, për shkak të përzierjes së kriterëve me natyrë objektive me ato të progresionit të karrierës në promovimin e gjyqtarëve, krijon paqartësi dhe konfuzion, të cilat pasjellin edhe probleme të zbatimit në praktikë të ligjit.

15. Me fjalë të tjera, neni 3 i ligjit në fjalë nuk përmirëson sistemin dhe çështjet e karrierës për gjyqësorin, por jep disa zgjidhje *non sens* që bien ndesh me kriteret e përcaktuara nga ligji i pushtetit gjyqësor (sistemin e promovimit për gjyqtarët e tjerë) dhe për më tepër krijon përplasje në plotësimin e kushteve për t'u zgjedhur si gjyqtar në Gjykatën e Lartë në raportin brenda dhe jashtë gjyqësorit, duke vendosur kufizime vetëm për gjyqtarët dhe jo për juristët.

16. Në këtë këndvështrim jam i mendimit se ligjvënësi, për arritjen e objektivit të përmirësimit të funksionimit dhe rritjes së performancës së institucionit më të rëndësishëm të pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë, duhet të përcaktojë fillimisht çfarë sistemi duhet të zgjidhet (progresionit në karrierë; meritokracisë etj.) dhe pastaj të përcaktojë kriteret e duhura për secilën zgjedhje. Duke shkuar më tej, shihet e nevojshme jo vetëm harmonizimi i legjislacionit për çështjet e karrierës së gjyqësorit, por, në këtë kuadër, me qëllim krijimin e një sistemi gjyqësor funksional, është i domosdoshëm rishikimi tërësor i ligjit organik për Gjykatën e Lartë dhe

funksioneve të saj (kodet e procedurës penale dhe civile në pjesën që parashikojnë funksionet e Gjykatës së Lartë duhet të jenë në përputhje me nenin 141 të Kushtetutës). Praktishtë ne vazhdojmë të kemi një Gjykatë të Lartë të dyzuar, e cila funksionon ende edhe si gjykatë kasacioni.

Anëtar: Vladimir Kristo

MENDIM PAKICE

1. Për arsye se nuk ndaj të njëjtin qëndrim me shumicën lidhur me përfundimin e arritur në këtë çështje dhe argumentet mbi të cilat mbështetet ky qëndrim, e çmoj të rëndësishme të shprehem me mendim pakice.

2. Pavarësia e gjyqtarëve dhe e gjykatave nuk është e sanksionuar si privilegj apo qëllim në vetvete, por ajo lidhet me mirëfunksionimin e shtetit dhe të drejtën e shtetasve për të pasur një sistem gjyqësor efektiv dhe funksional, me qëllim garantimin e një procesi të rregullt ligjor, në kuptim të nenit 42/2 të Kushtetutës (*shih vendimet nr. 11, datë 2.4.2008 dhe nr. 31, datë 2.12.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

3. Vlerësimi i sistemit të garancive dhe pavarësia e gjyqtarëve dhe gjykatave janë ngushtësisht të ndërlidhura ndërmjet tyre. Statusi ligjor i gjyqtarëve duhet të jetë në funksion të garantimit të pavarësisë së pushtetit gjyqësor. Garancitë kushtetuese për statusin e gjyqtarit lidhen kryesisht me emërimin, paprekshmërinë dhe palëvizshmërinë e tyre nga detyra pa shkaqe të përligjura, me mosndjekjen e tyre penalisht pa pëlqimin e KLD-së dhe disiplinarisht pa vendim të motivuar të KLD-së, si dhe me garancitë financiare (*shih vendimet nr. 11, datë 27.5.2004; nr. 11, datë 2.4.2008; nr. 26, datë 24.7.2009; nr. 5, datë 16.2.2012 të Gjykatës Kushtetuese*). Garancitë kushtetuese që lidhen me palëvizshmërinë e gjyqtarëve, si dhe me paprekshmërinë e pagës e të përfitimeve të tjera, për shkak të funksionit, kanë ndikimin e tyre që gjyqtari të ushtrojë funksionin e tij në mënyrë të pavarur. Siguria në lidhje me pagën dhe me ushtrimin e qëndrueshëm të detyrës krijojnë kushtet e nevojshme që gjyqtarët të zbatojnë ligjin në mënyrë të drejtë e të paanshme (*shih vendimet nr. 11, datë 27.5.2004; nr. 16, datë 27.4.2007; nr. 11, datë 2.4.2008; nr. 26, datë 24.7.2009; nr. 31, datë 2.12.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

4. Sipas jurisprudencës kushtetuese, neni 138 i Kushtetutës përcakton elementët përbërës të statusit të gjyqtarit, pa të cilët nuk mund të garantohet ushtrimi i pavarur i funksionit të tyre. Garancitë e kësaj norme të Kushtetutës u njohin gjyqtarëve një trajtim specifik jo vetëm në pagë, por edhe në elementë të tjerë që burojnë nga ushtrimi i funksionit të tyre. Paprekshmëria e pagës dhe e përfitimeve të tjera janë ngritur në nivel kushtetues, me qëllim që të drejtat/përfitimet, të cilat burojnë nga ushtrimi i funksionit të gjyqtarit, të mos ndryshohen me efekt negativ. Formulimi i togfjalëshit “përfitime të tjera” është i një natyre të përgjithshme dhe nuk konkretizon në mënyrë shteruese rrethën e përfitimeve të gjyqtarëve.

Kushtetutbërësi, jo pa qëllim e ka lënë të hapur kuptimin që i duhet dhënë rrethit të përfitimeve, pasi ka synuar të përfshijë në të tërësinë e të drejtave që gjyqtarët i gëzojnë në funksion të ushtrimit të detyrës së tyre (*shih vendimin nr. 31, datë 2.12.2009 të Gjykatës Kushtetuese*).

5. Duke qenë se karriera në sistemin gjyqësor është analizuar si një ndër përfitimet e parashikuara nga neni 138 i Kushtetutës, vlerësoj që paraprakisht të ndalem në mënyrën sesi doktrina juridike e trajton çështjen e karrierës në sistemin gjyqësor.

6. Studiuësit e së drejtës kanë evidentuar ekzistencën e dy sistemeve/modeleve përmes të cilave realizohet promovimi në sistemin gjyqësor, konkretisht “karriera” dhe “njohja”. Zbatimi në praktikë i këtyre modeleve, si për sa i përket vendeve të sistemit civil law, ashtu dhe të common law nuk është tërësisht i ndarë, në kuptimin që ekzistojnë vende ku këto dy modele zbatohen të kombinuara, duke i dhënë kështu jetë një sistemi të kombinuar ose hibrid.⁵

7. Në modelin e gjyqësorit të bazuar mbi karrierën (*career judiciary*), i cili është karakteristikë veçanërisht e vendeve të civil law, gjyqtarët bëhen pjesë e sistemit gjyqësor në moshë të re, promovohen në nivele të tjera të sistemit gjyqësor duke kulmuar karrierën e tyre në Gjykatën e Lartë. Ky model promovimi njeh edhe transferimin e gjyqtarëve në nivele paralele, mandati i tyre nuk lidhet me ndonjë pozicion konkret, por ka të bëjë me të gjithë karrierën. Mekanizmat e emërimit të gjyqtarëve që përdoren në këtë model janë të izoluar nga konsideratat politike, pasi ato konsistojnë në këshilla gjyqësorë të pushtetshëm, të cilët ndërmjetësojnë midis politikës dhe menaxhimit gjyqësor, duke u shndërruar në mjete potenciale për të siguruar një gjyqësor të përgjegjshëm dhe të pavarur.⁶

8. Kurse në modelin e njohjes (*recognition judiciary*), i cili gjen zbatim në SHBA dhe vendet e common law, gjyqtarët emërohen në fazat e mëvonshme të jetës së tyre, duke u promovuar në sajë të njohjes për shkak të arritjeve dhe karrierës në fusha të tjera të natyrës ligjore, pa qenë e nevojshme të kenë eksperiencë të mëparshme të lidhur me gjyqësorin. Përgjithësisht ata nuk promovohen dhe transferimi i tyre në nivele paralele pothuajse nuk ndodh asnjëherë. Për sa i përket mekanizmave të cilët bëjnë të mundur emërimin e gjyqtarëve referuar modelit të njohjes, ato përfshijnë degët e tjera të qeverisjes përfshi edhe zgjedhjen e tyre në mënyrë të drejtpërdrejtë (siç është rasti i disa shteteve të SHBA-ve).

9. Duke e parë në një vështrim krahasues çështjen e rezervimit të disa vendeve në Gjykatën e Lartë për juristët pa karrierë në gjyqësor, ky sistem zbatohet në shumicën e vendeve të civil law. Për shembull, në

⁵ Nuno Garoupa dhe Tom Ginsburg, *Hybrid Judicial Career Structures: Reputation Versus Legal Tradition*, botuar në Oxford Journals, 2011

⁶ Nuno Garoupa dhe Tom Ginsburg, *The Comparative Law and Economics of Judicial Councils*, Berkeley Journal of International Law Volume 27 Issue 1 Article 3 2009.

Spanjë, ky proces, ku si gjyqtarë për zgjidhen juristë dhe profesorë të së drejtës, njihet si “*cuarto turno*” për faktin se tri raundet e para të emërimit synojnë promovimin e gjyqtarëve të karrierës. Në Brazil, Presidenti, pas propozimit nga shoqëria civile dhe organet e prokurorisë, mund të emërojë 1/5 e gjyqtarëve federal të apelit nga radhët e juristëve dhe prokurorëve, kategori që njihet si “*quinto constitucional*” për faktin se ata përbëjnë 1/5 e gjyqtarëve të gjykatave të larta, kurse pjesa tjetër përzgjidhet nga radhët e gjyqtarëve të karrierës. Një shembull tjetër është Japonia, ku ndërsa në gjykatat e nivele të ulëta zgjidhen gjyqtarë karriere, gjyqtarët e Gjykatës së Lartë përfshijnë një kombinim midis gjyqtarëve të karrierës nga gjykatat e ulëta, profesorë të së drejtës, prokurorë, funksionarë publik dhe juristë. Në Francë, emërimi për nivele të larta në Conseil d’État është i hapur për funksionarë publikë me prestigj dhe juristë, proces i njohur si “*tour extérieur*”, pasi ata përbëjnë 1/3 e këshilltarëve të emëruar çdo vit. Në Holandë, hyrja në pushtetin gjyqësor është e hapur për juristët, profesorët e së drejtës dhe nëpunësit publikë që zotërojnë një diplomë në drejtësi, madje aktualisht kjo kategori përbën 70 për qind ose më shumë të të gjithë gjyqtarëve.

10. Duke iu rikthyer çështjes konkrete, nga përmbajtja e nenit 3 të ndryshuar, rezulton se ligjvënësi ka parashikuar dy mënyra të promovimit të gjyqtarëve në sistemin gjyqësor. Kështu, krahas një kategorie e cila është pjesë përbërëse efektive e gjyqësorit dhe që të promovohet duhet domosdoshmërisht të plotësojë kushtet e kriteret ligjore, por edhe të gëzojë një reputacion kolektiv, pra mbështetje në komunitetin e gjyqtarëve, ekziston edhe një kategori tjetër juristësh, jashtë sistemit gjyqësor, që spikasin për vlerat e veçanta individuale, me reputacion individual dhe kontribut në fushën ligjore, të kufizuar në numër, pasi sipas ligjit në asnjë rast nuk mund të kalojë më shumë se 1/4 e numrit të përgjithshëm të gjyqtarëve të Gjykatës së Lartë.

11. Duke e vlerësuar parashikimin e mësipërm nën dritën e trajtesës së mësipërme, është e kuptueshme se ligjvënësi shqiptar, ka përcaktuar modelin e kombinuar “karrierë (3/4 e gjyqtarëve) – njohje (1/4 e gjyqtarëve)” si mekanizmin për emërimin e gjyqtarëve të lartë. Që një gjyqtar të synojë promovimin në sistemin gjyqësor, qoftë në Gjykatën e Apelit apo në Gjykatën e Lartë do të thotë që ai/ajo të plotësojë tërësinë e kushteve për t’u emëruar gjyqtar, procedurën dhe kriteret e emërimit të gjyqtarit në shkallët përkatëse si dhe mënyrën e vlerësimit të aftësive profesionale të gjyqtarit. Këto elemente, siç pranon edhe shumica, në tërësinë e tyre përbëjnë “sistemin e karrierës”.

12. Zhvillimi i karrierës sanksionohet edhe në Kartën Evropiane për statusin e gjyqtarit, dokument i cili, me qëllim bërjen më efektive të promovimit të pavarësisë gjyqësore, e nevojshme kjo për fuqizimin e epërsisë së të drejtës dhe për mbrojtjen e lirive individuale brenda shteteve demokratike, në pikën 4.1 midis garancive të

tjera, parashikon se: “Kur nuk bazohet në vjetërsi, një sistem ngritjeje në pozitë bazohet përjashtimisht mbi cilësitë dhe meritat e vëna re në kryerjen e detyrave të besuara një gjyqtari/eje, me anë të vlerësimeve objektive të kryera nga një ose disa gjyqtarë dhe të diskutuara me gjyqtarin/en në fjalë. Gjyqtarët që nuk propozohen lidhur me ngritjen në pozitë duhet të kenë të drejtën të bëjnë një ankesë tek autoriteti përkatës.”. Karta nuk përcakton në mënyrë përfundimtare modelin e promovimit të gjyqtarëve, duke e lënë një zgjedhje të tillë në diskrecionin e ligjvënësit kombëtar, megjithatë nxjerr në pah parimet bazë mbi të cilat mundësohet zhvillimi i karrierës, konkretisht “mbi cilësitë dhe meritat e vëna re në kryerjen e detyrave të besuara një gjyqtari/eje, me anë të vlerësimeve objektive”.

13. Efektiviteti i punës së gjyqtarit përftohet edhe nga vlerësimi i përmbushjes së standardeve orientuese në aspektin sasior, cilësor dhe kohor të veprimtarisë gjyqësore, standarde të cilat janë të rivlerësueshme. Vlerësimi i punës së gjyqtarëve duhet të jetë kryesisht cilësor dhe i përqendruar në aftësitë e tyre, ku përfshihen aftësitë profesionale (njohja e ligjit, aftësia për të drejtuar gjyqet, aftësia për të shkruar vendime të arsyetuara), aftësitë personale (aftësia për të përballuar ngarkesën e punës, aftësia për të marrë vendime, përshtatja me teknologjitë e reja), aftësitë shoqërore (aftësia për të ndërmjetësuar, respekti për palët) dhe për një avancim të mundshëm në një pozicion administrativ, aftësia për të drejtuar. Po këto aftësi duhet të kultivohen në programet e trajnimeve gjyqësore dhe në punë.⁷

14. Shumica arrin në përfundimin se: “...karriera është një nga përfitimet që gjyqtarët e gëzojnë për shkak të detyrës që kryejnë dhe, si e tillë, përfshihet në sferën e garancive që burojnë nga neni 138 i Kushtetutës. Të gjitha këto garanci janë të lidhura ngushtësisht ndërmjet tyre. Mbi këto standarde kushtetuese duhet të orientohet veprimtaria ligjvënëse me qëllim moscenimin e statusit të gjyqtarëve, të drejtave dhe përfitimeve që ata duhet të gëzojnë për shkak të detyrës që kryejnë” (prg.22).

15. Shumica krahas parashtrimit përmbledhtazi të risive të sjella nga ligjvënësi në ligjin organik për karrierën në pushtetin gjyqësor, i referohet edhe Kartës Evropiane për Statusin e Gjyqtarit. Ndërsa nga njëra anë ky fakt duhet vlerësuar se i shton vlerat vendimmarrjes, duke bërë pjesë të jurisprudencës kushtetuese praktikant më të mira në lidhje me garancitë e gjyqtarëve, nga ana tjetër, kuptimi që i është dhënë atyre dhe konteksti në të cilin është vendosur ky referim në çështjen konkrete është tërësisht i pavend.

16. Shumica pranon ekzistencën e një sistemi karriere

⁷ Shih "Rekomandimet e Kievit për Pavarësinë e Gjyqësorit në Evropën Lindore, Kaukazin Jugor dhe Azinë Qendrore", përgatitur nga Zyra e OSBE-së për Institucionet Demokratike dhe për të Drejtat e Njeriut, 23-25 qershor 2010 (<http://www.osce.org/sq/odihr/75490?download=true>)

në gjyqësor, kur arsyeton se: “Gjithashtu, për shkak se dispozita konkrete e lidh emërimin në Gjykatën e Lartë me shërbimin efektiv në gjykatën e apelit duhet që, në funksion të rritjes së cilësisë, sistemi aktual i progresit në karrierë, i parë në tërësi, të garantojë, vetëm mbi kriteret objektive, promovimin e gjyqtarëve në gjykatat e apelit dhe më tej emërimin e tyre në Gjykatën e Lartë.”. Madje shumica pranon se: “Nëpërmjet vendosjes së kushtit të punës 5 vjeçare si gjyqtar apeli për t’u emëruar anëtar i Gjykatës së Lartë, ligjvënësi ka synuar pajisjen e gjyqtarit me një eksperiencë unike që, sipas tij, arrihet vetëm duke shërbyer efektivisht në gjykatën e apelit.” Pavarësisht këtyre argumenteve, shumica, në mungesë të qartë të një rrjedhe logjike, arrin në përfundimin se: “Në kushtet kur nuk ka argumente të qarta dhe bindëse në këtë drejtim nuk mund të thuhet se ekziston një lidhje e drejtpërdrejtë midis kriterit kufizues të vendosur nga ligjvënësi dhe objektivit që ai kërkon të arrijë.” Kushdo që lexon një paragraf të tillë mund të shtrojë pyetjen se cili subjekt kishte detyrimin për të sjellë argumente të qarta dhe bindëse, përse eksperiencia 5 vjeçare në Gjykatën e Apelit përbën kriter kufizues, sepse të drejtën për të konkurruar për t’u promovuar gjyqtar në apel potencialisht e gëzon çdo gjyqtar i shkallës së parë. Shumica jo vetëm nuk jep asnjë argument në lidhje me këto pyetje, duke mos pasur guximin të pranojë se kriteri që ajo e cilëson si kufizues në të vërtetë përbën një nga garancitë e reja ligjore që siguron karrierën bazuar mbi vjetërsi dhe meritokraci.

17. Shumica e ka ngritur nocionin “karrierë” në nivelin e përfitimeve që rrjedhin nga neni 138 i Kushtetutës duke u mjaftuar me argumente vetëm të natyrës përshkruese dhe aspak analizuese, pa sjellë asnjë argument mbi kriteret ku bazohet për cilësimin e këtij elementi si përfitim kushtetues dhe që si i tillë nuk mund të ulet. Edhe trajtimi i karrierës në kuadrin e të drejtave të fituara dhe, për rrjedhojë, vlerësimi nga këndvështrimi i parimit të sigurisë juridike është tërësisht i pavend, për faktin se promovimi në sistemin gjyqësor përbën një proces të dyanshëm, që përfshin si gjyqtarin, sistemin e drejtësisë në tërësi ashtu dhe interesin publik. Pritshmëria e ligjshme e çdo gjyqtari për të bërë karrierë në sistemin gjyqësor, para së gjithash, do të thotë krijimi i mundësive dhe shanseve të njëjta në dispozicion sipas kriterëve e kushteve ligjore. Shumica këtë fakt nuk e merr aspak në konsideratë, madje vendimi karakterizohet jo vetëm nga mungesa e analizës kushtetuese, por edhe përpjekjet e shumicës për të analizuar modelin mbizotërues të promovimit në sistemin gjyqësor janë sa kontradiktore aq dhe konfonduese.

18. Gjithashtu edhe arsyetimi i shumicës për mungesën e ndërhyrjes proporcionale të ligjvënësit nuk përbën aspak një argument të bazuar e bindës, për faktin se mungon analiza e nevojshmërisë, përshtatshmërisë dhe arsyeshmërisë së ndërhyrjes legjislativë. Përkundrazi, argumentet e shumicës dukshëm nxjerrin në pah probleme që kanë të bëjnë me zbatimin në praktikë të ligjit, konkretisht me mosrespektimin e kriterëve objektive të promovimit në

gjykatën e apelit, të tilla që kanë të bëjnë me cilësitë dhe meritat në ushtrimin e detyrës, kualifikimet, integritetin, aftësinë dhe efikasitetin, të identifikueshme përmes vlerësimeve objektive. Bazuar edhe në pretendimet e kërkuarit janë pikërisht këto mangësi të funksionimit të sistemit të karrierës të cilat bëjnë thuajse të pamundur promovimin në Gjykatën e Lartë.

19. Pavarësisht natyrës së pretendimeve, shumica zgjedh rrugën më të lehtë, atë të ushtrimit të tagrave të ligjvënësit pozitiv dhe të ndryshimit të sistemit të promovimit në sistemin gjyqësor. Në këtë rast shfuqizimi nga shumica i kriterit prej “5 vjetësh si gjyqtar apeli” bie ndesh me *ratio legis*, pasi e transformon logjikën e sistemit të karrierës nga një sistem me ngritje në varësi të eksperiencës dhe kontributit në secilën shkallë të pushtetit gjyqësor në një sistem promovimi i cili nuk siguron karrierë.

20. Sistemet e kombinuara të promovimit në sistemin gjyqësor bëjnë të mundur realizimin e objektivave më të gjerë sociale dhe profesionale dhe, po ashtu, lejojnë bashkëekzistencën e niveleve të ndryshme të ekspertizës në gjyqësor, çka i përgjigjet më mirë nevojave të veçanta për forcimin e pushtetit gjyqësor dhe eliminimin e fenomeneve negative. Për rrjedhojë, duke ndryshuar natyrën e promovimit në sistemin gjyqësor nga ai i bazuar në kombinimin e karrierës dhe njohjes në një sistem të paqartë, shumica cenon kërkesën për një sistem më të përgjegjshëm gjyqësor dhe, për rrjedhojë, nuk kontribuon në forcimin e shtetit të së drejtës, ku pavarësia dhe paanshmëria e pushtetit gjyqësor përbën një nga shtyllat bazë.

Anëtare: Vitore Tusha

